

Urlopy ojcowskie - co to jest? *

W dyrektywach unijnych są zapisane prawa dotyczące urlopów rodzicielskich, macierzyńskich, natomiast nie ma żadnych zaleceń w kwestii urlopów ojcowskich.

Pomysł wprowadzenia **obowiązkowego urlopu tacierzyńskiego** w całej Unii Europejskiej przypadł na ostatnim posiedzeniu Parlamentu poprzedniej kadencji. Trwające dwa tygodnie, płatne urlopy ojcowskie eurodeputowani uznali, wówczas, za zbyt kontrowersyjne. Obecnie temat powraca za sprawą **rezolucji PE Równość Kobiet i Mężczyzn w Unii Europejskiej – 2009 roku**. W dokumencie zostało podkreślone, że kwestia urlopów ojcowskich to niezbędny warunek w dążeniu do osiągnięcia równości między kobietami i mężczyznami. W dyrektywach unijnych są wyszczególnione prawa dotyczące **urlopów rodzicielskich (czyli tych, do którego mają prawo obydwój z rodziców), macierzyńskich**, natomiast nie ma żadnych zaleceń w kwestii urlopów ojcowskich. Wiele państw unijnych rozwiązuje ten problem na szczeblu krajowym, nie czekając na unijne dyrektywy. **W Holandii i Grecji ojcom przysługuje kilkudniowy urlop, w Szwecji, Finlandii czy Słowenii mogą otrzymać nawet kilkanaście tygodni**. Obowiązkowy urlop ojcowski wprowadziły na razie tylko trzy państwa. Jest to Belgia, Portugalia i Słowenia.

Urlopy ojcowskie - co to jest?

Urlopy ojcowskie Dwadzieścia państw Unii Europejskiej oferuje urlopy specjalnie przeznaczone dla ojców, którzy w tym czasie mogą w większym stopniu zaangażować się w opiekę nad dzieckiem. Urlopy te przyjmują jednak różne formy, które nie zawsze w wystarczającym stopniu odpowiadają na zapotrzebowanie rodzin. Ich krótki czas trwania (w większości wypadków wynoszący mniej więcej dwa tygodnie) – w porównaniu z kilkutygodniowymi lub kilkumiesięcznymi urlopami macierzyńskimi – wzmacnia wyobrażenie o kobiecie jako głównej opiekunce dzieci. Poniżej opisano występujące modele urlopów dla ojców, które podzielono ze względu na ich długość i wymiar wynagrodzenia (lub jego brak) przysługującego ojcom w czasie spędzonym w domu z dzieckiem.

- Brak urlopów ojcowskich Do państw, które nie przewidują urlopów ojcowskich, należą: Cypr, Czechy, Irlandia, Słowacja, Niemcy i Chorwacja. W Austrii i Luksemburgu również nie ma takiego świadczenia, ale ojciec w niektórych wypadkach może się ubiegać o kilka dni wolnego na zasadzie „nadzwyczajnych okoliczności”. Płatność za ten czas zależy od indywidualnych uzgodnień z pracodawcą. Biorąc pod uwagę, że ustanowione prawo wpływa w pewien sposób na postawy ludzi wobec danego zagadnienia, należy wskazać, że rozwiązanie to nie tylko nie daje ojcom indywidualnego prawa do spędzenia czasu z dzieckiem, ale także pokazuje, że opieka nad nowo narodzonym dzieckiem jest sprawą przede wszystkim kobiety, nie zaś mężczyzny. Ustawodawstwo takie wpisuje się w liberalny typ polityki rodzinnej, nie proponując żadnych rozwiązań dla rodziny. Tym samym 9 Jak pokazują liczne badania, kobiety zarabiają przeważnie mniej od mężczyzn, rodzinom może się więc bardziej opłacać, gdy to matka rezygnuje z pracy, ojciec zaś utrzymuje swoje zatrudnienie, które zapewnia rodzinie lepszą sytuację finansową. 16 Urlopy dla ojców wspiera tradycyjny model rodziny, gdyż najprawdopodobniej to matka więcej czasu spędzi z dzieckiem, czasowo rezygnując z pracy.
- Urlop ojcowski w formie kilku dni w związku z narodzinami dziecka Jest to świadczenie, które trwa od jednego dnia do pięciu dni, ojcowie zaś otrzymują w jego trakcie

100% swojego dotychczasowego wynagrodzenia. Część takiego urlopu może być wykorzystana tylko zaraz po narodzinach dziecka, część zaś w ciągu określonej (w zależności od państwa) z góry liczby tygodni lub miesięcy. Z jednej strony, taki urlop nie obciąża pracodawcy mężczyzny korzystającego ze świadczenia, gdyż jego absencja w pracy nie jest długa. Z drugiej jednak strony, nie pozwala na pełne zaangażowanie się ojców w opiekę nad dzieckiem. Nawet jeśli ojciec chętniej skorzysta z takiego urlopu niż z dłuższego (między innymi ze względu na brak problemów z pracodawcą), nie będzie to miało większego znaczenia z punktu widzenia równości płci, gdyż nie odciąży matki dziecka w takim stopniu, aby uzyskała ona możliwość łączenia pracy z opieką nad dzieckiem. W polskim ustawodawstwie świadczenia takie zwykle nazywa się urlopami okolicznościowymi, w wymienionych państwach legislacja określa je jednak właśnie mianem urlopów ojcowskich (paternity leave). Do państw oferujących takie świadczenie należą: Grecja, Holandia, Malta, Rumunia, Węgry, Włochy. • Urlop ojcowski trwający od dziesięciu do trzydziestu dni Częściej spotykanym rozwiązaniem jest urlop ojcowski, który trwa od dziesięciu do trzydziestu dni. W tym wypadku forma wynagrodzenia dla ojców jest bardziej zróżnicowana, ale nie schodzi poniżej 70% dotychczasowej pensji. Rozwiązanie takie pozwala już na większe zaangażowanie ojca w życie rodzinne, umożliwiając mu spędzenie większej liczby dni z rodziną i zapewniając wynagrodzenie. Ponadto wciąż nie wydaje się znacznym obciążeniem dla pracodawcy, urlop ojcowski nie trwa bowiem dłużej niż typowy urlop wypoczynkowy. W porównaniu jednak ze średnią długością urlopów macierzyńskich w państwach członkowskich Unii Europejskiej, trzeba przyznać, że nadal jest to niewystarczające rozwiązanie. Pod względem finansowym państwa, które oferują taki urlop, można podzielić następująco: 100% wypłaty: Litwa, Portugalia, Hiszpania, Francja, Estonia, Dania, Belgia, Polska, ryczałt: Wielka Brytania, 80% lub 90% dotychczasowego wynagrodzenia: Szwecja, Bułgaria, Łotwa. Wśród wymienionych państw na uwagę zasługuje Szwecja, gdzie urlop ten nie nazywa się „ojcowskim” – jego nazwa jest neutralna płciowo, ale nie może wziąć go matka dziecka, nie jest on również częścią urlopu rodzicielskiego. Z kolei w Bułgarii wprowadzono przepis, zgodnie z którym ojciec po ukończeniu przez dziecko sześciu miesięcy może wziąć część urlopu macierzyń-

Jest to określony przez prawo czas przysługujący tacie na spędzenie go z nowonarodzonym dzieckiem. W większości krajów urlop jest uznawany za niezbywalny, co oznacza, że nie można go podjąć w innym czasie niż do kilku miesięcy po narodzeniu dziecka. Urlop, nie podjęty w danym okresie, nie będzie mógł być wykorzystany później. **Pierwsze inicjatywy dla urlopów ojcowskich pojawiły się na początku lat 70-tych w krajach skandynawskich.** Miały one na celu nie tylko stworzenie okazji do nawiązania więzi ojca z dzieckiem, ale miały one być przede wszystkim elementem systemu wsparcia dla matki dziecka. W krajach pionierskich urlop ojcowski uchodzi już za standard.

W ostatnich latach rola urlopów ojcowskich znacznie wzrosła, także w pozostałych krajach Unii Europejskiej, o czym może świadczyć **tygodniowy, płatny urlop tacierzyński przysługujący w Polsce od stycznia 2010 roku.** W Europie istnieje kilka rozwiązań systemu urlopów. Są państwa, w których kwestia urlopów ojcowskich nie ma prawnego umocowania. W innych – tata dostaje kilka dni wolnego na spędzenie czasu z dzieckiem, rodziną, ale to przede matce przysługuje dłuższy urlop. Są także

kraje, w których zarówno ojcu, odpowiednio krótszy, jak i matce przysługuje urlop, a po pierwszych kilkunastu tygodniach oboje rodzice mogą wspólnie decydować, które z nich zostanie w domu.

Urlop tacierzyński w Europie

Do pierwszego modelu z opisanych powyżej zaliczają się np. Irlandia i Włochy. Urlopy ojcowskie nie są w żaden sposób prawnie gwarantowane. We Włoszech mężczyzna ma prawo zostać w domu z dzieckiem, czyli skorzystać z części urlopu macierzyńskiego jedynie wtedy, gdy matka umrze, porzuci dziecko, bądź jest przewlekle chora. W ramach drugiego modelu mieszczą się państwa, które prawnie gwarantują ojcom urlop. **Przykładem mogą być kraje, które wprowadziły obowiązkowy, płatny urlop tacierzyński.** W Belgii, na przykład, ojcowie zostają w domu z matką i dzieckiem przez 3 dni, portugalscy tatusiowe opiekują się rodziną 5 dni, a w Słowenii aż 15. Jest to jedynie część ogólnie przysługującego im, dłuższego, dobrowolnie podejmowanego urlopu. W Belgii mężczyzna w sumie może być w domu 10 dni, w Portugalii 3 tygodnie, a w Słowenii nawet do 90 dni.

Trzeci model to wspomniane już kraje skandynawskie. **Urlopy ojcowskie** są kategoryzowane szerzej jako suma urlopów przyznawanych dla rodziców. W Finlandii rodzice mają 47,5 tygodni do urlopu dla rodziny. Mamie dziecka przysługuje 17,5 tygodnia, ojcu 4, a pozostałe 26 mogą wykorzystać wedle własnych potrzeb. W Danii jest bardzo podobnie. Rodzice mają 52 tygodnie na spędzenie ze swoim nowo-narodzonym dzieckiem. Tacie przysługują dwa tygodnie, mamie 18, a następane 32 mają między sobą do podziału.

Jak widać jest wiele możliwości na rozwiązanie kwestii urlopów ojcowskich, natomiast należy jeszcze poczekać, by zobaczyć w jaki sposób Unia Europejska podejdzie do tego tematu.

**) Anika Gatt Seretny w: Portal TwojaEuropa pl.
na podstawie raportu: A detailed look at Parental Leave Policies in 21 OECD Countries;
Rebecca Ray*